UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs In Avthentica, Et Institvtiones

Bartolus

Lugduni, 1567

Uulgari substitutione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96136

Visual Library

moreretur: hoc verū eſt ꝙ Azo in ſumma illius tituli, de heredi-
bus iſtitu. dicit: ꝙ hec inſtitutio, †inſtituo, cum morieris, valet, ꝛ
ſuſpēditur inſtitutio: ſed hoc eſt in ꝯriū, ſi expectatur cōditio illa
ꝙ ipſe moreretur vt heres eſſet. certe nō moritur donec i vltimo
inſtāti nō poſſet eſſe heres, q2 nec ille cū mortuo ſit ſimilis vt. C.
de teſt. l. iubemus. circa principium. ideo ſub illa cōditione, cū
morieris nō pot qs inſtitui. Azo defēdit opinio. ſuā: ꝛ dicit, non
intelligo cum morieris ita ſtricte, ſed intelligitur aliquē mori ſꝫ
opinionē vulgi, ſcꝫ cum eſt in lecto mortali. Et ſi poſtea moriat
per quinq dies vulgus tamen dt moritur, ꝛ planū tunc eſt quod
habēt voluntatē ꝛ deliberare pōt: ꝛ iā adire: ꝛ j. dicit ꝛ ille, intel-
ligo ꝙ poſſet quis inſtitui ſub illa cōditione, cū morietur, ꝛ ꝙ ſic
intelligatur mori, vulgus intelligit: adducit leg. ff. de fun. inſtru
cto inſtrumento legato. l. cum delanionis. §. aſinam. tamen pri-
mum credo verius.

1 ☞ Impoſſibilitas multiplex.
2 Impoſſibilitas facti vel perplexitatis, quando vitiat legatum.
3 Impoſſibilitas iuris vel nature quando vitiet inſtitutionē ꝛ le-
gatum.

1 **Impoſſibilis.** †Diſtinguit gl. de impoſſibili con-
ditiōe, vñ dicit gl. eſt quedā impoſ-
ſibilitas facti. vt. ff. d ſta. li. l. cū hrs dico ꝙ nulla eſt impoſſibili
tas facti, ſꝫ difficultas: ꝛ de tali loqtur lex illa. Itē alia ē impoſſi
a litas propter perplexitatē dt gl. d cōdi. inſt. l. ſi Titius dicat te-
ſtator ſic Titi⁹ hrs eſto: q vtrūq videt inſtitut⁹ ſub conditione.
ſi aliter hrs erit. Sed cōditio an implēda ē: vt ff. de cōdi. ꝛ demō.
l. ſi heredi. ꝛ ſic ſi quereretur ꝙ vn⁹ eſſet heres ante aliū, ꝛ ecōtra
ꝙ eſt impoſſibile: ꝛ hec eſt impoſſibilitas perplexitatis: ꝛ de iſta
propter ꝑplexitatē. ff. de ver. obl. Titi⁹. falſiſſimum eſt, ꝙ iſta ſit
2 perplexitas, poſſunt dari vtrique vel neutri: †ꝛ ꝑplexitas, eſt qñ
preponuntur duo quorū vnū dari, ꝛ alteri dato cōtingit incōue-
niens, vnde quando ſe patiuntur nulla eſt perplexitas: dicit igit
3 hic gl. †ꝙ impoſſibilitas facti vel perplexitatis vitiat legatū nō
impoſſibilitas iuris vel nature: vnde videtur ꝙ impoſſibilitas iu
ris vel nature: vitiat inſtitutionē ꝛ legatū. j. de l. §. vltimo. ſoluit
gl. i. §. alias. q2 cōd. impoſſibilis impoſſibili. iuris vel nature qñ
eſt adiecta perſona honorati, ſcꝫ heredis: q2 conditio ſue inſti-
tutiōis eſt impoſſibilis, ꝛ tunc nō vitiat, vt hic, ſi i perſonā hono-
rati vt legatū vitiat, vt hic dico, ꝙ ſine adiciatur i perſona hono
rati vel honorātis, habentur ꝓ ñ adiecta, ꝛ vꝫ inſtitutio vel lega-
tum, vt hic: ſꝫ ſec⁹ etſi precesſerit ꝓceptū impoſſibile, verbi gra
tia: dixit teſtator hrs eſto: mihi volo ꝙ aſcendas celum: ecce im-
poſſibilitas nature, vel ꝙ cōtrahas matrimoniū cum ſorore tuo
ecce impoſſibilitas iuris, ꝛ ſi hoc non feceris, ego lego tali decē
de tali legato loquitur lex cōtraria, ꝛ ſi aduertas non eſt legatū
ſub cōditione impoſſibili ſed ſub neceſſaria vnde non meruit ſi-
gnari pro contraria,

ADDITIO.

a ¶ Impoſſibilitas ꝓpter ꝛc. Adde qñ impoſſibilitas ratione per
plexitatis habeat vitiare. Bar. in. l. j. ff. de cōditio. inſtitutionū.
Et illud dicitur impoſſibile ꝙ de iure cōcedi nō poteſt. Bar. i l.
ſi duas. §. grammatici. ff. de excu. tuto. aduerte tñ pro ampliori
declaratiōe quatuor eſſe ſpecies impoſſibilitatis, vt lati⁹ p Bar.
in d. l. j. de cōdi. inſtit. vide domi. Iaſ. in l. ſi mihi. §. ſi qs ſeruos
ff. de leg. primo, vbi dicit quod impoſſibilitas preſtatiōis vitiat
legatum. Et ꝙ illud quod nō pōt fieri de iure cēſeatur impoſſi-
bile vide eundem d. Iaſ. in. l. quidam cum filium. col. vij. verſi. te
nendo tamen, in iiij. lectu. ff. de verborū. obligationi. vbi dicit ꝙ
impoſſibilitas nō ſolum de natura ſed etiam de iure dr. l. gene-
raliter. ff. de verbo℞ obligatio. gl. in. d. l. j. ꝛ ibi doc. ff de condit.
inſti.

1 **Si plures conditiones.** †Ibi dr ꝙ ſi
plures cōdi
nes ſint abſcripte inſtitutioni, cōditionib⁹ eſt parendū, ſuper illo
ver. oīb⁹ parendū. hꝫ gl. diabolicam, vbi dt qd ſi cōditiones ſunt
plures caſuales cōiuncte ſufficiat primam cōliſtere. ff. de cōdic.
inſer. l. ſi plures cōditiōes. dico quod iſte ſunt plures cōditiōes
copulatiue adiecte: vbi te iſtit. vel, tibi lego. ſi feceris: ꝛ ſi feceris
hoc dico idiſtincte qd debēt ambe adimpleri: dicā tibi q ſpiritu
mouetur gl. ꝛ hic ſm qd eſt in litera. inſtitutiōibus: q2 intelligas
gl. de plurib⁹ inſtitutiōib⁹: q2 dicit teſtator: iſtituo te. ſi nauis ex
Aſia venerit: ꝛ in alia parte dicit. ſi Titius factus fuerit cōſul: ſꝫ
dico in exemplo iſto, ſi ita ſeparatum nō diſtinguendū imo indi-
ſtincte vltima eſt implenda ſicut in legatis. ff. de cōdi. ꝛ demon.
l. j. ꝙ traditū dt tex. ꝙ ſi ſunt plures cōditiōes. vltima ſufficit al
teri obtēperare, vt hic, ſimiliter dicit gl. dicas ꝙ verū eſt q2 ſuffi
cit vnam impleri ſi ſint plures in nō faciendo inſtitutinē: ſi non
feceris hoc, aut non feceris hoc, debet eſſe vtrumque non factum
vt ff. de verb. obli. l. ſi qui ſtipul. ſi fiat ſic diſtinctio prepoſitio-
nis dico ꝙ non dꝫ vtrūque ad impleri indiſtincte, ſiue conſiſtat
in faciendo vel in non faciendo affirmatiue vel negatiue, nec ſuf
ficit alterū ꝑ ꝑ, iſtam theoricā: habes difficilē legē ff. d reb⁹ du-
biis. l. ſi quis ducenta. §. vtrū. Aliud eſt dicere ꝙ ſit diſiunctio in
ter terminos ſic ſi nō dederis Stichū aut Pāphilū, promittis
mihi decem: q2 tunc totum ē diſiunctum Et ſi feceris alterum
q2 dederis Stichum non committitur ſtipulatio, vñ ſufficit al-
teri impleri, ſed ſi ſic dicam, vt ſit diſiūctum interpoſitiones nō
īt terminos ſi non dederis Stichum tantum, aut ſi non dederis
Pamphilum. promittis mihi decem: ſi dederis Stichum cō
contra eſt obligatio legis ergo oportet vtrumque dari vt nō cō
mittatur ſtipulatio nam primo caſu ſit diſiunctio inter termios
vnde dicit l. illa deficit q2 aliud eſt dicere, ſi nō dederis Stichū
aut ſi non dederis Pamphilum, promittis mihi decem: ꝛ aliud
aut ſi quid horum nō dederis, promittis mihi decem: vt in l. p-
alleg. ff. de rebus dubiis. l. ſi quis ducenta. §. vtrum.

De vulgari ſubſtititione. Rub.

1 ☞ Subſtitutio eſt inſtitutio, ꝛ ibi exemplicat.
2 Subſtitutus vulgariter pluribus nouiſſimo loco poteſt ſubſtitu
ere ſeruum, ꝛ ille non poteſt deficere.
3 Subſtitutio de ſeruo poteſt fieri in ſecundo gradu.

Poteſt autem quis. Dicit gl. ſupradi-
1 ctum eſt de primis inſtitutionibus. †Unde ſub-
ſtitutio: eſt inſtitutio. vnde ſi dicam: ſic inſtituo
Titium ſi nauis ex aſia venerit. deinde di-
co: ꝛ ſi nauis nō venerit Seius heres eſto. Secūa
de Seio eſt inſtitutio: ſed idem eſſet dicere, Titius heres eſto.
Et ſic per iſta verba inſtituo Titium ſi nauis ex Aſia venerit ꝛc
pñt intelligi due inſtitutiones in eodem gradu, vel inſtitutio ꝛ
ſubſtō, cum dicitur: Titiū inſtituo ſi nauis ex Aſia venerit ꝛc.
Inſtitutus ſol⁹ ꝛ nō ſubſtitutus pēdēte conditione, ſimul nō ad
mittet ad bo poſ. ſecun. tabulas. l. j. §. j. gradu. ſꝫ ſi intelligerent
ambo inſti. pendēte conditione ambo ſimul. non admittent ad
2 bon. poſ. ſm tab. vnde curremus ad mētē defuncti. †Dicit lite-
ra teſtator poteſt pluribus vul. ſubſtituere. vñ pt. dicere. Titiū
heredē inſtituo: ꝛ ſi Titius nō erit Seius heres erit: ſi Sei⁹ he-
res nō erit, Meui⁹ eſto heres. nouiſſimo loco pt ſubſtitu. ſeruū
ꝛ ille nō pt deficere: illi vero bene pñt nō eſſe hrdes iſte velit no-
3 lit erit hrs dt igit gl. ſup illo verbo nouiſſimo, ſcꝫ vltimo. †Un-
de querit nō quid in ſcdo gradu. poſſet fieri ſubſtō de ſeruo hoc
mō: dt teſtator Titium heredē inſtituo, ꝛ ſi Titi⁹ mihi hrs non
erit, ſeruū ei ſubſtituo: ꝛ ſi ſeruus meus heres nō erit, Seium ei
ſubſtituo dt. gl. ꝙ hoc ñ pōt fieri: ꝛ licet arguat ſic qd impoſſibile
eſt geri neceſſe eſt nō fieri. Si enim eſſet ſubſtō facta ſeruo ſub
cōditiōe impoſſibili, q2 ſeru⁹ velit nolit eſt heres, cū igit ſubſtituit
dicendo, ſi ſeruus meus heres nō erit, Seium ſubſtituo. ecce con
ditio impoſſibilis, q2 velit nolit eſt heres infra. de heredū quali-
tate ꝛ differētia. §. j. Et ſic īpoſſibile eſt admitti ſubſtitutū: vt C.
de īmpube. ꝛ ali. ſub. l. poſt aditā. Dico quod falſum eſt, ꝛ qd pōt
ſubſtitui ſeruo, vñ rationē gl. impedit dupliciter, q2 ꝛ de facto ꝛ d
iure. de facto ſic. Pone ſeru⁹ ſubſtitutus in primo puta Titio ꝛ
iſti ſeruo ſubſtitutus eſt tertius, puta Seius. Et ſi ſeruus me⁹ he
res nō erit. Seius heres eſto. Pone, ſeruus morit anteq̄ repu-
diat ꝑmus deinde repudiat primus cōſtat qd tertius, ſcꝫ Seius
q erat ſeruo inſtitutus admittet: q2 fuit ſubſtitutus ſub iſta cōdi
tione, ꝛ ſi ſeru⁹ meus hrs nō erit, Seius heres eſto. Et planū eſt
quod cōditio illa ſub qua nō admittit iſte tertius, nō eſt impleta
qd ſeruus heres nō fuit. hec eſt via facti p quā impedio gl. ꝛ eius
rationē. ecce via iuris, ꝛ q2 ſi ſit i vident, ſeru⁹ poſſet repudiare
nā verum eſt quod dominus, ſcꝫ teſtator poſſet eū facere heredē
vellet nollet ipſe ſeruus. ſed p illa verba: ſi heres nō erit. Seius
heres eſto videtur cōmittere in volūtate ſua ſit heres vel nō. ff. d
heredibus inſtituēdis. l. iā dubitari. Bartolus. Sequit in litera
ver. vel inuicē, ꝛc. l. cū ver. ꝛ ſi ex diſparib⁹ qd ſint tres inſtituti:
ex diuerſis partib⁹. vn⁹ i ſex vnciis. ali⁹ i quatuor. terti⁹ in dua
bus ꝛ iſti duo qui ſunt inſtituti. vnus in quatuor. alter in duab⁹.
ſubſtituat tertio inſtituto in ſex. ꝛ ille moriatur anteq̄ ſit heres.
duo ſubſtituti ex quo nō fuerunt expreſſe in poſitione in ſuis ſub
ſtitutionibus. venient in diſpiciēdo portiones ſuarū inſtitutio-
num: vnus inſtitutus in quatuor, habebit de illis ſex quatuor, et
inſtitutus in duabus habebit illas duas.

1 ☞ Subſtitutus vulgariter vbi admittitur: an ad omnia illa ad-
mittitur ad que poterat admitti ille cui fuit ſubſtitutus.
Et quid in pupil. ſubſtitutione.
2 Inſtitutus ſub cōditiōe regulariter nō tranſmittit ad heredē.

Inſtitutus

Inſtitutus cum ſubſtituto quado admittatur.
3 Inſtitutus ⁊ ſubſtitutus ſimul admituntur, licet vbi voluntas
4 functi eſt ambigua, ⁊ eſt conflictus iurium ⁊ rationum.
5 Patrimonij vires quilibet preſumitur ignorare.

Si inſtituo. Vide caſum. Titiū ⁊ Seiū heredē inſtituo: Titio ſubſtituo Seium, ⁊ Seio quendā extraneū: qui inſtitutus nō fuerat, puta Meuiū: ſi ambo inſtituti. ſ. Seius ⁊ Titius non adierant, id eſt, neuter adit, admittitur ſubſtitutus in totum. ſ. Meuius, ſed ſi Titius inſtitutus adit, ⁊ Seius cui fuit ſuoſtitutus Meuius non adit, admittitur Meuiꝰ ad partē Sei, cui fuit ſubſtitutꝰ: ſi vero Seiꝰ adit. in nihilum admittitur ſubſtitutꝰ Seio: ſi ambo inſtituti adierūt, ſ. Titius ⁊ Seius, tunc ſubſtitutus Seio, ſ. Meuius in totuz repellitur: vnde pōt diſtinguere ſi queratur, admittatur ſubſtitutus: ſ. Meius: in caſu iſto aut ambo inſtituti adiuerunt, aut neuter adit, aut quidam ſic ⁊ quidam non: ⁊ ſi quidā ſic, ⁊ quidā nō, an ille qui adiuit fuit Seius, cui erat ſubſtitutꝰ Meuiꝰ, aut fuit Titius, cui non fuit ſubſtitutus Meuius: ⁊ quid iuris, in omninibus iſtis membris vidiſti: ⁊ ſic intelligas gl. ſignatam ſuper illo verbo ſine vna diſtinctione, in illa ſua parte diſtingue; ergo, ⁊c. Dicit litera noſtra: ꝙ ſi ambo inſtituti Titius ⁊ Seius nō adeunt id eſt neuter adit: qꝛ tunc ſubſtitutus. ſ. Meuius admittiť ſine vlla diſtinctione de iſtis verbis: ſine vlla diſtinctione habes hic gl. ſine diſtinctione quidam ordinis dixerunt: qꝛ nō ē diſtinguenduz: vtrū ſit inſtitutio: qꝛ ſemper iſte Meuius in totum admittitur: ex quo neuter ad id ſi non fuerit inſtitutio facta prima: ⁊ alij ſine ſubſtitutione de Meuio, inſtitutio ⁊ ſubſtitutio ordinem dicant: qꝛ inſtitutio prima eſt ſubſtitutio ſecunda: vt in princip. dictum fuit ⁊ primum ⁊ ſꝫm ordinē alij exponunt ſine diſtinctione, ſcꝫ. ſubſtitutionū non ordinis vt dixerūt primi. ſ. nō diſtinguēdo, an fuerit ſubſtitutio vulgaris vel pupillaris: qꝛ nō refert quare ſi neuter adit, admittetur ſemꝑ iſte tertius. gloſſa nititur reprobare primā expoſitionē, imo dt gl. ꝙ iuſſit facienda in ordine, ꝙ primo dꝫ fieri inſtitutio: vt. ff. de vulgari ⁊ pupillari ſubſtitu. l. ij. §. priꝰ. alias patris. Sꝫ huic oppoſitiōi reſpōdet gl. qꝛ ille. §. prius. corrigitur per. §. ſequētē vſqꝫ in fin. l. ſꝫ hic nihil dr̄ de vulgari. ſubſtitutio. hic nihil dr̄ de ordine, q̊ igitur ſpiritu fuerunt moti: vt ſic exponerent: dico ꝙ ſi intelligimꝰ ſine diſtinctione: ſ. caſus, litera non poſſet ſtare vt vidimꝰ: ⁊ ideo moti fuerunt ad ſic exponendum. iij. Reſpō. opinio gl. imperatores Seuerus ⁊ Antoninus reſpōderunt ita de facto ſine diſtinctione: ſ. ſubſtitutum in totum admitti. ſꝫ a nobis, ſ. Juſtiniano ſubaudi ē diſtinguēduz. diſtingue ergo. dt gl. ⁊ diſtingue vt in gloſſa ſecūda. dico vno verbo ſine vlla diſtinctione admittere ſubſtitutus ī caſu noſtre legis, vnde ſi ꝑponitur queſtio, an ſubſtitutꝰ admittitur in totum, dico admitti. Et hoc in caſu noſtre legis cum neutē inſtitutorum adiuit ſine diſtinctiōe admittetur in totuz. Et hec vera opinio: ſꝫ q̄ eſt rō dubitatiōis: ecce, ſubſtitutio nō tranſit ad heredē. Pone inſtiui Titium. ⁊ Seium, in partem Titij ſubſtitutꝰ ē Seiꝰ, ⁊ in partem Seij extraneus, puta Meuius: videbať ꝙ ſi ille cui facta eſt ſubſtitutio de extraneo. ſ. Seius decederet. Nō ſubſtitutꝰ extraneus non admittetur nec tranſiret ad ſubſtitutum: q eſt quaſi heres ſuꝰ. Sꝫ hoc non eſt verum: qꝛ ſubſtitutus nō eſt heres ei cui ſubſtituitur, ſꝫ teſtatoris. §. quo caſu. §. j. Ibi vides caſum: vbi ſubſtitutus ſine diſtinctione admittititur ī totuz. Scdꝰ caſus ē: vbi ſubſtitutꝰ ī nihiluz admittiť, ſicut priꝰ dictum fuit. Pone vnꝰ de inſtitutis adiuit, alter non adiuit, ſi ille adiuit cum fuit ſubſtitutꝰ extraneus ſubſtitutus in nihiluz ad-
1 mittitur: vt. C. de impube. ⁊ alij. ſub. l. poſt aditam † Tertius caſus vbi admittitur in partē, ſunt duo inſtituti vnus alteri ſubſtitutus, ⁊ extraneus eſt ſubſtitutꝰ, ille adit ſolum cui eſt ſubſtitꝰ cohres ſuꝰ. Et ſic ꝓ parte illiꝰ adeūtis euāeſcit ſubſtitutio q̊ ad oēs: ꝑ poſtea ille hrs cui fuit ſubſtitutꝰ extraneꝰ, nō adit, ⁊ ſic ad partem eius admittitur extraneus ſibi inſtitutꝰ. Sic dꝫ ītelligi lex de vulga. ⁊ pupillari ſubſtit. l. coheredi. vides ergo in iſto caſu vltimo, ꝙ vbi admittitur ſubſtitutus vulgariter, ⁊ ꝑ ſubſtitutione admittitur ad omnia illa ad que poterat admitti ille cui fuit ſubſtitutus. Aliud ē ī pupil. ſubſti. l. q habebat: vbi ponitur talis caſꝰ, filium ⁊ filiā impuberē īſtituit, filiā impuberē exheredauit deinde poſt filiā exhr̄datā ſubſtituit extraneum, ꝓceſſu tp̄is filius impubes inſtitutꝰ viuit, eo viuente filia exheredata ſibi ſubſtituto moritur in pupillari etate: vnde extraneus ꝑ ſubſtitutionem admittitur ad omnia bona filie exheredate decedentis deinde filiꝰ impubes moritur in puerili etate: queriť, nunqd ſubſtitutus admitteť ad bona q̄madmodū ⁊ ille cui fuit ſubſtitutꝰ: ⁊ dt enim ꝙ nō, ſcio ꝙ gl. dt ꝯrium ibidē. vnde enim turbať gl. q̊modo pōt eſſe dt gl. ꝙ ſubſtitutꝰ extraneꝰ non hebebat omnia ꝑ. §. iſtum. gl. timore huiꝰ opinionis dt ꝙ conditio ſub qua fuit ſubſtitutus ille extraneus defecit: vnde fatetur quod ſi non defe-
2 ciſſet, admittetur ad omnia. † Dico quod falſum eſt, et tene regulā: qꝛ inſtitutus ſub cōditione non tranſmittit ad heredem: vnde filia exheredata tibi fuit ſubſtituta, extraneus fuit ſubſtitutus ſub conditione. Et ideo illud ius nō trāſmittit ad ſubſtitutū vt C. de caducis tollēdis. l. j. §. ſin autē ſub cōditiōe. dicit ibi glo. ꝑ illū §. deberes dicere ꝯ: qꝛ tranſmittit ad heredem ſubſtitutuz decipitur: veruz eſt quod tranſmittitur ad ſubſtitutum meo relicto cōditionali, alter erat in l. vnde. Et in caſu illius legis: q habebat nō erat ſubſtitutio in eodē, vñ bene intelligo legem iſtaz ⁊ ſimiles vbi extraneꝰ, ⁊ ſi nō haberet ex iure inſtitutiōis haberet iure accreſcēdi: vt hic, ⁊ ff. eodem. l. coheredi. ⁊ male dicit gl. in illa l. qui habebat. vnde timore huiꝰ opinionis vult glo. qꝛ enim nō deficit vltima, ſed tunc nō eſt differētia. §. ſi ſeruuz alienuz, ⁊c. hic ponit talis caſus, inſtituo vnum liberū: puta Titium, heredē ⁊ ei ſubſtituo, ſubſtitutꝰ admittiť cū eo, ⁊ ſic accidit mirabile, † qd inſtitutus cuz ſubſtituto admittiť, quod alias nō regulariter cōtigit, tamē quādoqꝫ, vt ff. de here. inſti. l. paterfamilias, ⁊ vult gl. quod in iſto §. ſint tres caſus: vnus quādo putatiuus liber inſtitutus eſt, vt ei ſubſtituatur alius: quādo verꝰ liber queꝫ teſtator ſcit liberum ⁊ aliꝰ quādo verus ſeruus quem teſtator ſit ſeruuz dico quod eſt vnus caſus tātuz: teſtator inſtituit libeꝝ. puta Titium ſubſtituit, inuenitur ſeruus, ⁊ iuſſu dn̄i adiuit, nonne ſubſtitutus admittitur in parte cum domino ſerui: dicitur quod ſicet qꝛ in inſtitutione dictum fuit: ⁊ ſi heres non erit in ſeruo, quē ſciret ſeruum habēt illum intellectuz, ſi ſeruus inſtitutus domino nō acciquirat, quod ſubſtitutus habet totuz in caſu, in quo ſciuit ipſum libeꝝ hꝫ illum intellectum, tamen ſi ſibi nō acquiſierit inſtitutus, vel ei in cuiꝰ poteſtate erit, ſi cōtingat eū poſtea fieri ſeruum tūc ſubſtitutus hꝫ totum, at in caſu noſtro putauit eū libeꝝ teſtator, ⁊ fuit aliter: ⁊ ideo imperator aliter iudicauit: vt ſubſtitutus admittať in partē cum inſtituto. Videamus primo vñ cōtingit: ſed vt videtur quod in caſu noſtri. §. quādo inſtituiť putatiuus liber: qui ſcdm veritatem erat ſeruus, † quod admittať ſubſtitutus cuꝫ inſtituto: ratio eſt cum teſtator inſtituit liberuz putatiuū: ⁊ ſic dicit ſi heres non erit, talē ei ſubſtituo: deinde apparet ſeruus ſubſtitutus, petit admitti. dn̄s ſimiliter petit admitti vñ in caſu dubie volūtatis, quid voluit teſtator ſignificatione ꝑ hec verba ſi heres nō erit, queriť: quis ſit intellectus illoꝝ verboruz: ſcdm veritatem dictum eſt, ſed litera noſtra dicit in verſi. illa verba, ⁊c. ſed quid in caſu dubie voluntatis vt erat in caſu noſtro cū inſtituit teſtator putatiuuz liberuz ⁊ ſubſtituit, ⁊ ſi heres nō erit dicit ſubſtitutꝰ ꝓ me eſt opinio teſtatoris, ex q̊ putauit te inſtitutum libeꝝ in libero inſtituto ſi dicať ſi heres nō erit, ſenſꝰ ⁊ effectꝰ illoꝝ verboꝝ eſt: ſi heres nō erit ſibi vel alij. vel alij in cuiꝰ poteſtate poſtea erit ſubiectꝰ: vt ī. cū inſtituit, ſeruꝰ hr̄s nō poſſit eſſe ſibi vel alij, in cuius poteſtate erit poſtea ſubiectus: verū eſt qd ſcdm opi. teſtatoris, ſubſtitutus debet admitti in totū: dicit dominus meꝰ: qd ſi teſtator putauit eum libeꝝ. ⁊ in veritate erat ſeruus, ⁊ in ſeruo illa verba: ſi heres nō erit, habēt iſtuz ſenſuz ſi heres non erit vel aliuz nō fecerit heredem vt puta dn̄m ſuū: ⁊ ideo ego dominus veritate inſpecta admitti debeo, et tu ſubſtitutus in totuz excludi: ꝓ ſubſtituto facit illud generale: opinio magis cōſiderāda eſt: vt ff. ꝓ empto. l. ij. §. ſi quis a pupillo. ⁊ ff. de acquirēda heredis. l. is qui putat, pro dn̄o eſt illud. Veritas magis eſt ſpectāda: vt ff. de negotijs geſtis. l. ſi cum putaui. in fi. ⁊ infra de vulgari. §. ſi quis rē. Imperator ꝓpter conflictuz rationuz facit ſicut faciunt ruſtici: diuiſit cām, vñ vtrunqꝫ admiſit pro parte dixit gl. in l. Neſennius. ff. de negotijs geſtis in fi. ⁊ ꝑ ꝑ hoc eſt. ff. d petitio. heredi. l. ſed ſi lege. §. quod aūt. ⁊ ſic imperator ꝓpter cōtrarietatē ⁊ cōflictuz rationum coniunxit inſtitutum cum ſubſtituto: vel accidit cōiunctio ꝓpter ꝯrietatem iurium. Ego habeo filium emācipatum, habeo filium ex eo in poteſtate retentuz, me mortuo ꝑ ius ciuile admittetur nepos, ⁊ filius emācipatꝰ excludetur: quaſi filij emācipati iure ciuili ſunt incogniti, vt ſ. de exhered. libe. §. emancipatos. ⁊ infra d here. que ab inteſta. §. emācipati. ꝑ ius p̄torium admitteť emancipatus ad bono. poſ. vñ liberi queādmoduz ⁊ ſi ſeruꝰ: vt ī. de bono. poſ. §. quod autē contra, ⁊ ꝓpter iſtā ꝯrietatem diuerſorum iurium, factuz eſt edictuz per quod ſimul admittitur filius emācipatꝰ, ⁊ nepos in poteſtate retentus: vt ff. de cōiugen. cum emācip. lib. ꝑ totuz. ita hic Imperator ꝓpter ꝯrietatem iurium ⁊ cōflictum rationum admiſit vtrunqꝫ ſubſtitutum ⁊ inſtitutum: ſed nō fuit bonus ruſticus. nā ruſtici controuerſiam de qua agitur ſcindunt per medium ſed hic dominus admittit ad tres partes ſubſtitutuz, ad quartā tantum: ſed hoc facit illa ratio, qꝛ dominus validiorem rationeꝫ hꝫ pro ſe, ſcꝫ qꝛ veritas eſt ſpectanda. Item ⁊ alia ratio mouit ipſuz quia ſeruus qui fuerat inſtitutus, ⁊ ei facta erat ſubſtitutio erat eius ſeruꝰ: vñ maledictus homo qui facit cōditionem ſuam deteriorē argumē. l. C. d ſerui. titu. generali. l. ꝑſes. Ideo Imperator ſibi adiudicauit tres ꝑtes ⁊ ſubſtituto quartā. † Et nota hic qd q nō hꝫ ſuperiorem poteſt eſſe iudex in cauſa ſua, ⁊ ita d-

eam,quod illi qui confitentur ſe non habere ſuperioꝛem in terra ſua,eo.erroꝛe ꝙ̄ iſtud ſubÿcitur,dico,ꝙ poſſunt eſſe iudices ī cauſa ſua:dictum eſt ꝙ dñs hꝫ foꝛtioꝛem rationem pꝛo ſe ſecundū veritatem,⁊ ſubſtitutus debilioꝛem,ſcilicet opinionē teſtatoꝛis,qꝛ ergo non ſuccumbit debilioꝛ ratio in totum:vt domin⁹ in totū admittat:dico ꝙ ideo quod ſic iudicetur non ſolum conflict⁹ rationū.Sꝫ ex hoc ambigua volūtas defūcti fuit:ſi enim eſſet voluntas defuncti,certe teſtatoꝛ credidit ſeruum īſtitutum libeꝝ:⁊ dt,ſi hr̄s nō erit talis,ſit hr̄s:⁊ ſine hoc per illa verba:ſi non erit hr̄s:vr̄ voluiſſe ſi non heres eſſet ſibi vel alÿ,in cui⁹ poteſtate poſtea reꝗcitur,ſi contigerit ipſum ſeruum ꝙ ſubſtitut⁹ admitteretur,⁊ non vr̄ voluiſſe ꝑ illa verba:ſi heres non erit.ex quibus credidit ipſū liberū heres non erit,⁊ in cuius poteſtate eſſet:⁊ ideo non videt teſtatoꝛ ꝑ illa verba:⁊ ſi heres non eris,ſ. domino in cuius poteſtate nunc es:tamen hic nō hic nō eſt certū quare foꝛte ⁊ ſi teſtatoꝛ ſm rei veritatē ſcit,quod alieno dño nūc ſubiectus eſſet,nihilomin⁹ cum inſtituiſſet qꝛ bene vellet quod domino ſuo nunc acquireret hereditatem,in caſu noſtro cuꝫ putauit eum liberum ⁊ dixerit,ſi heres non eris:⁊ ſic videtur velle ſi heres non eris tibi vel ei in cuius poteſtate poſtea eris ſubiectus modo vr̄ velle,⁊ ſi heres non eris ei cuius domino es ſubiectus,⁊c.qꝛ foꝛte ſi ſciuiſſet ipſū ſeruū,bene vellet ꝙ dñs ei⁹ haberet bona,⁊ ſic eū inſtituiſſet:vnde conflictus rationū,⁊ cū hec ambigua volūtas defuncti que dicta eſt facit ſubſtitutuꝫ admitti cū inſtituto in caſu noſtro:qꝛ ſi certum eſſet de voluntate dfūcti ſicut de opinione.¶Pone,teſtatoꝛ in caſu noſtro iſtum ſeruum credebat liberū,⁊ dixit:ſi hr̄s nō eris,videt velle,⁊ ſi heres non erit ſibi vel domino futuro ꝙ ſubſtitut⁹ admittatur,⁊ non videtur velle hoc ſi heres non erit dño qui nunc eſt:hoc eſſe certum,⁊ ita volūtas ei⁹ eſt certa:qꝛ ſolū vellet ipſū inſtitutū heredem eſſe ſibi vel domino futuro non dño pꝛeſenti,cum inueniatur in pꝛeſenti ſub dominio alterius,deberet ſubſtitutus ī totū admitti:⁊ ſic loquitur lex cuꝫ ꝓponas.C.de heredi.inſtitu.vbi dt:nam ſi crederes vnde eſt tibi talis litera:nam ſi,crederes eum ꝓpꝛiū,⁊ ſuū libertum heredem inſtituerit,nec partem ad aliū quēquā,ſubaudi cuius dominio nunc eſt ſubiectus: ſed ſolū ſibi vel dño futuro pertinere voluerit,ſubaudi ⁊ hoc certū ſit,⁊ ſic voluntas teſtatoꝛis eſt certa,⁊ extitit cōditio ſubſtitutiōnis:qꝛ nec ſibi nec alÿ dño futuro potuit hereditatē ꝗrere nō dño,ſub cui⁹ dominio nūc eſt ſine volūtate teſtatoꝛis quā dicim⁹ talem eſſe ibi ⁊ certum tibi,quare ſubſtituto delata eſt hr̄ditas,ſcꝫ in totum,⁊ ſic habemus ibi,quod ſi teſtatoꝛ inſtituit quendā liberum,⁊ dicit ſic ſi heres nō erit,ſi poſtea apparuerit inſtitutum iſtum ſeruuꝫ ⁊ ſic ꝑ illa verba ſi heres nō erit velle teſtatoꝛem,ſi heres non erit ſibi
6 vel domino futuro,⁊ ſic non dño pꝛeſenti,quia cum†voluntas defuncti ſit ambigua,⁊ eſt cōflictus rationū ⁊ iurium,admittetur ſimul inſtitutus ⁊ ſubſtitutus lꝫ inequaliter:vt dixim⁹ in lege illa C.de heredi.inſtit..l.cū ꝓponas.Idem eſt thema quod teſtatoꝛ ſeruum cōmunem quem putabat liberū,inſtituit ⁊ ſubſtituit his verbis:ſi heres nō erit ſibi vel domino futuro,⁊ nō pſenti domino hoc eſt certum,qꝛ dominum pꝛeſentem non vult facere heredem in iſto caſu certe voluntatis ex quo ſeruus poſtea inuenitur totum defert ad ſubſtitutū:⁊ ſic non obſtat illa lex huic:hic loquitur in caſu dubio ibi,in caſu certe voluntatis ex ꝙ̊ ſeruus poſtea inuenitur.nec obſtat qđ ibi dicit litera,ex quo eſt voluntas,qꝛ verum eſt quod in caſu de ꝙ̊ loquitur ibi queſtio eſt voluntatis, ſcꝫ quod credat teſtatoꝛ illū queꝫ inſtituit ſeruum vel liberū ſꝫ in reſponſione certū eſt de voluntate ⁊ opinione teſtatoꝛis,vel vt ſupꝛa dixi,vñ hec queſtio eſt facti,an teſtatoꝛ credat eum quem inſtituit libeꝝ vel ſeruū:⁊ ideo imperatoꝛ in lege illa.cū ꝓponas,non reſpōdet:ideo qđ eſt,dicit volūtatis:qꝛ credebat liberuꝫ iu-
7 ris,⁊ ꝗ ignoꝛat ipſuꝫ ſeruum:†qꝛ quilibet pꝛeſumitur ignoꝛare vires patrimonÿ ſui.l.quiſqꝫ.C.de reſcinden.vendi.vnde nō pꝛeſumit eum quē inſtituit in l. illa,cum eſſet cōmunis teſtatoris ⁊ alÿ ignoꝛare ſeruum eſſe niſi alia cōiectura eſſet que moueuet in ꝯ̄rium.ſed pone:quod teſtatoꝛ credebat ipſum eſſe ſeruuꝫ ⁊ appareat,⁊ ſic certū ſit de voluntate ipſius:vel quod credebat eſſe liberum:⁊ cum certū ſit de voluntate ipſius,⁊ dicit volūtate vt in authētica cedētib⁹.dicit quid ſit ſtatuendū quid iuris ſit in iſto caſu quādo certa eſt voluntas teſtatoꝛis,reſpōdet Imperatoꝛ ad vtrūqꝫ caſum,ſcꝫ cū credit ipſuꝫ eſſe ſeruum vel cū ipſum credat eſſe liberū:vñ cum eſt voluntatis in caſu qui ꝓponitur:ſꝫ nō in caſu reſpōdetur quod eſt reſponſio certe voluntatis ſed in litera noſtra eſt ratio dubie voluntatis vñ in verſicu.alias enim verba,⁊c.verā ſignificationē do illoꝛum verboꝛuꝫ:ſi heres non eris,⁊ in caſu pꝛimo in ꝙ̊ credebat ipſuꝫ eſſe liberum ⁊ dat veraꝫ ſignificationē illoꝝ verboꝝ:verum quod in illo caſu in quo cre-
8 debat eum liberū,† iſta verba:ſi heres non eris ſecundū varietatem ſignificāt,ſi heres nō eris tibi vel dño futuro:vñ ſubaudi in litera,iſtud ſignificat indubitanter cum credit īſtitutū liberū:ſꝫ vtrum plus ſignificent ſm voluntatē teſtatoꝛis,dubiū eſt:qꝛ dubiū eſt,quod ſi teſtatoꝛ ſciret eū eſſe ſeruum,an ipſum inſtituiſſet vt domino acquireret:qꝛ foꝛte vellet domini habere hereditatē dicit vnde dubitatur,an illa verba,ſi heres non erit vltra hoc ꝙ indubitanter ſignificat:⁊ idem tāgitur in litera,an ſignificēt nō ſm voluntatem teſtatoꝛis ſi heres non eris domino qui nunc eſt
9 †Et ꝑ ꝑ iſtam ambiguitatem teſtatoꝛis volūtatis admittantur ſubſtitutus cum inſtituto,licet vt equaliter dictum eſt,iſta ſuppletio facta ad literam optime ſequitur in fine,ibi:qꝛ totius ⁊c. vnde in iſto.§.ſi ſeruum alienum ⁊c.dices ꝙ ponitur vn⁹ caſ⁹ talis tantum ⁊ hoc pꝛimo,ſcđo reuertitur:ad caſum illum ibi,illa verba,⁊c.⁊ ſic illa excluſio id ꝙ ⁊c.illa ſuppletiōe facta ad literā quam dixi,refertur ad pꝛoximum dictum ad illud ꝙ dictū fuit a pꝛincipio.§.ſicut dicit gl.Bartolus.

De pupillari ſubſtitutione. Rub.

1 ☞Subſtitutio pupillaris quibus verbis cōcipiatur,⁊ de regſitis ad ſubſtitutionem pupillarem.
2 Verba hec ſi heres non erit,⁊ in pupillari etate deceſſerit ſūt de pupil.ſubſtitutione.
3 Subſtitutus ſi admittitur per vulgarem fit heres defuncti,per pupillarem fit heres pupillo.

1 **Liberis ſuis.**†Hic dicit pꝛimo gl.quod quatuoꝛ reꝗrūtur ad ſubſtitutionem pupillarem in hac litera contractando:ſed ſequitur in litera:veluti,ſi ꝗs dicit hoc modo ⁊c.ſuꝑ illo verbo hoc modo,⁊c. dicit gl.hic caute not.ꝙ pꝛimo ponit verba inſtitutionis.ſecundo verba ſubſtitutionis vulgaris tertio ſubſtitutionis pupillaris.dico contra gloſ.quod illud totum,ſcilicet ⁊ ſi heres non erit vel ſi heres eris, ⁊ in pupillari etate deceſſeris,eſt exemplum ſubſtitutionis pupillaris:vnde doctoꝛes dicūt pupillaris ſubſtitutio ſic fit:filium meum heredem inſtituo impuberem,⁊ ſi heres erit,⁊ in pupillari etate deceſſerit talē ei ſubſtituo,falſū ē,imo ita fit,filium meū impuberē hr̄deꝫ inſtituo:⁊ ſi in pupillari etate deceſſerit,ſiue heres factus ſiue nō, talē ei ſubſtituo:vnde in pupillari exheredato pōt ſubſtitui,⁊ tñ
2 conſtat ꝙ ille non erit heres.†Dico ergo ꝙ hoc verbū,ſi heres non erit,⁊ in pupillari etate deceſſerit,hoc totum eſt d pupillari ſubſtitutione: alias ſi dices vt dicit gl.ꝙ hoc ſi heres nō erit ſit exemplum vulgaris:⁊ hoc ſi heres eris,⁊ in pupillari etate deceſſeris fit exemplum pupillaris.pone ꝙ teſtatoꝛ ita dixit:filiū meum impuberem inſtituo:⁊ ſi filius meus heres non erit,vel ſi heres erit,talē ſibi ſubſtituo:decedit teſtatoꝛ:decedit ille filius in pupillari etate nō fact⁹ heres ſm gl.†Subſtitutus ſi admit-
3 tetur ꝑ vulgarē fit heres defuncti:ꝑ pupillarē fit hr̄s pupillo. vnde dico ꝙ illa verba:⁊ ſi heres nō eris ſunt de pupillari:vnde ſi decedat anteꝗꝫ ſit factus heres vel poſt in pupillari etate: ſubſtitut⁹ admittit ad bona vtriſqꝫ defuncti ⁊ pupillari coloꝛato.gl.vult dicere vbi dictū eſt,talē inſtituo:⁊ ſi heres nō erit,talē ei ſubſtituo.exēplū eſt vulgare,ſ; vbi dictū eſt filium meū impuberē inſtituo:⁊ intellige ſiue heres ſit ſiue nō exēplum pupilli eſt.hoc eſt verū,ſed nō eſt intētio noſtra:qꝛ ſolū vult ponere exēplum de pupillari.

1 ☞Teſtamentū in quo pupillariter ſubſtituitur eſt vnum teſtamentum,inſpectis perſona teſtatoꝛis ⁊ conſignatiōe ⁊ ſigillatione teſtamenti.

1 **Igitur.** Ibi dicit†ꝙ teſtamentum in quo pupillariter ſubſtituitur,ſunt quodammodo duo teſtamenta dico ꝙ eſt vnum,inſpecta perſona teſtatoꝛis:qꝛ vnus eſt qui teſtat:lꝫ ſibi ⁊ alÿ.Itē vnum eſt inſpiciēdo teſtamēti cōſignatiōe ⁊ ſigillationē:ſꝫ inſpectis his qꝛ duplicia ſunt de quibus teſtat defunctus.ſ.bona ſua ⁊ bona pupilli ſunt duo.

1 ☞Subſtitutio pupillaris an intelligatur in vulgari ⁊ ecōtra.
2 Subſtitutionum alia directa alia obliqua.
3 Subſtitutionis directe quinque ſunt genera.
4 Subſtitutio quando dicatur expꝛeſſa ⁊ quando tacita.
5 Subſtitutio pupillaris alia expꝛeſſa alia tacita.
7 Subſtitutio exemplaris in quibus differat a pupillari.
8 Subſtitutio pupillaris non nocet matri ⁊ quando.
9 Generaliter dictum,generaliter eſt intelligendum.
10 Verbum ſubſtituo:ita pōt adaptari ad fideicōmiſſariā ſubſtitutionem ſicut directam.

Verbum

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN